

Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
Agenția de Dezvoltare Regională Sud

RAPORT DE PROGRES
CU PRIVIRE LA IMPLEMENTAREA SDR SUD 2016 - 2020

Perioada de raportare ianuarie – decembrie 2018

Cimișlia 2019

Cuprins:

<i>Abrevieri și acronime.....</i>	<i>2</i>
<i>Sumar executiv.....</i>	<i>3</i>
<i>OBIECTIVUL SPECIFIC 1: Asigurarea accesului la servicii și utilități publice de calitate.....</i>	<i>7</i>
<i>OBIECTIVUL SPECIFIC 2: Creștere economică echilibrată și durabilă.....</i>	<i>13</i>
<i>OBIECTIVUL SPECIFIC 3: Consolidarea guvernancei regionale.....</i>	<i>16</i>

Abrevieri și acronime:

ADR	Agenția de Dezvoltare Regională
ACD	Agenția Cehă pentru Dezvoltare
AAC	Aprovizionarea cu Apă și Canalizare
AAP	Academia de Administrare Publică
AMD	Asociația pentru Managementul Deșeurilor
APL	Administrația Publică Locală
BNS	Biroul Național de Statistică
CPP	Concurs de Propuneri de Proiecte
CBC	Cooperare Transfrontalieră
CNCDR	Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale
CRD	Consiliul Regional pentru Dezvoltare
CRS	Comisie Regională Sectorială
CR	Consiliul Raional
DGDR	Direcția Generală Dezvoltare Regională
DR	Dezvoltare Regională
DUP	Documentul Unic de Program
DRL	Drumuri Regionale și Locale
EE	Eficiența Energetică
FNDR	Fondul Național de Dezvoltare Regională
GIZ	Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
GLRS	Grup de Lucru Regional Sectorial
ISA	Infrastructura de Sprijin a Afacerilor
MADRM	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
M&E	Monitorizare și Evaluare
MDS	Managementul Deșeurilor Solide
ODIMM	Organizația de Dezvoltare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii
ONG	Organizație Non – Guvernamentală
POR	Planul Operațional Regional
PRS	Program Regional Sectorial
RDS	Regiunea de Dezvoltare Sud
SF	Studiu de Fezabilitate
SDR	Strategia de Dezvoltare Regională
SFA	Secția finanțe și achiziții
SMP	Secția management proiecte
SPSP	Secția planificare strategică și programare
SNDR	Strategia Națională de Dezvoltare Regională

Introducere

Agencia de Dezvoltare Regională Sud (ADR Sud) este o instituție publică, non-profit, cu personalitate juridică, subordonată Ministerului Agriculturii Dezvoltării Regionale și Mediului (MADRM). Activitatea Agenției de Dezvoltare Regională Sud este coordonată de Consiliul Regional pentru Dezvoltare Sud (CRD Sud), care întrunește președinții Consiliilor Raionale din RDS, reprezentanții APL de nivel I delegați de asociațiile primarilor din cele 8 raioane ale RDS, precum și reprezentanții sectorului privat și ai societății civile.

ADR Sud are rolul de a contribui la dezvoltarea durabilă și echitabilă pe întreaga întindere a regiunii, urmărind înlăturarea dezechilibrelor dintre diferitele zone ale acesteia (raioanele Cahul, Cantemir, Cimișlia, Căușeni, Basarabeasca, Leova, Taraclia, Ștefan-Vodă) în favoarea locuitorilor ei.

Principalele atribuții ale ADR sunt stabilite în regulamentul de activitate al agenției și sunt orientate în domeniile ce țin de: planificare strategică și programare, managementul proiectelor, finanțe și achiziții, comunicare și transparență, asigurarea secretariatului CRD, dezvoltarea capacităților actorilor de DR, etc.

Cel mai important obiectiv al activității ADR Sud rezidă în implementarea Strategiei de Dezvoltare Regională Sud (SDR Sud) și a Planului Operațional Regional Sud (POR Sud), documente regionale de bază, ce stabilesc direcțiile strategice pentru dezvoltarea regiunii Sud și realizarea politicii naționale de dezvoltare regională în regiunea dată.

Pentru atingerea scopurilor propuse, ADR Sud conlucrează eficient cu APL de nivel I și II, instituțiile publice locale, regionale și naționale, cu partenerii de dezvoltare, finanțatorii proiectelor internaționale de asistență tehnică, ONG-uri, mass-media regională și națională și cu alți actori interesați și implicați în implementarea politicilor de dezvoltare regională.

În vederea implementării sistemului de M&E a politicii de dezvoltare regională bazat pe rezultate, prezentul raport conține elemente de analiză a indicatorilor de monitorizare a SDR, în baza datelor statistice furnizate de BNS, pentru perioada 2015, ca an de referință și anii 2016-2017. Pe lângă aceasta, realizările în cadrul anumitor măsuri, sunt descrise sub formă de acțiuni și rezultate obținute.

Raportul este structurat conform obiectivelor și măsurilor stabilite în strategie și prezentat MADRM și CRD Sud. Pentru vizibilitate și transparență, raportul este plasat pe pagina oficială a ADR Sud.

Sumar executiv

Prezentul raport este primul raport unde au fost utilizate 2 tipuri de elemente ale sistemului de M&E bazat pe rezultate. S-a încercat să se monitorizeze implementarea strategiei, utilizând în acest sens indicatorii de M&E prevăzuți în *Instrucțiunea privind monitorizarea și evaluarea politicii de dezvoltare regională*, aprobată prin ordinul Ministrului agriculturii și dezvoltării regionale nr.226 din 4 octombrie 2018. În același timp, ținând cont de faptul că BNS, ca principalul furnizor de date, care sunt utilizate în sistemul de monitorizare a implementării SDR, la data elaborării prezentului raport ne-a furnizat date doar pentru anul 2017, s-a decis de a raporta implementarea SDR în anul 2018, inclusiv prin activitățile realizate de ADR Sud în vederea implementării planului de acțiuni privind implementarea SDR Sud 2016-2020, în acest an.

Pe lângă aceasta, în prezentul raport este analizată dinamica indicatorilor de M&E furnizați de BNS pentru perioada anilor 2016-2017, anul 2015 fiind luat ca an de referință.

Componenta de raportare bazată pe activitățile realizate de ADR Sud în anul 2018 în vederea implementării obiectivelor strategice din SDR Sud 2016-2018, au rezultat în anul de raportare cu următoarele:

OBIECTIVUL SPECIFIC 1: Asigurarea accesului la servicii și utilități publice de calitate

- ✓ 45,8 km de apeduct construiți;
- ✓ 31,43 km de canalizare construiți;
- ✓ 7 stații de pompare construite;
- ✓ 1 stație de tratare reabilitată;
- ✓ 2 rezervoare construite;
- ✓ 2 rezervoare reabilite;
- ✓ Planul de acțiuni privind implementarea capitolului AAC din SDSE a raionului Cahul, actualizat și aprobat de CR Cahul;
- ✓ 2 capitole AAC din planurile de dezvoltare locală ale comunelor Pelenei și Gavanoasa actualizate și aprobate de Consiliile Locale;
- ✓ Planul de acțiuni privind implementarea capitolului AAC din SDSE a raionului Leova, actualizat și aprobat de CR Leova
- ✓ 7 capitole AAC din planurile de dezvoltare locală ale localităților: Leova, Iargara, Sărata Nouă, Filipeni, Romanovca, Hănăsenii Noi și Cupcui, actualizate și aprobate de Consiliile Locale a localităților respective.
- ✓ 6,1 km de drum reabilitați
- ✓ 1 capitol "Eficiență Energetică a Clădirilor Publice" din Programul local de îmbunătățire a EE a raionului Basarabeasca actualizat și aprobat;
- ✓ 1 capitol "Eficiență Energetică a Clădirilor Publice" din Programul local de îmbunătățire a EE a orașului Basarabeasca actualizat și aprobat.

OBIECTIVUL SPECIFIC 2: Creștere economică echilibrată și durabilă

- ✓ Lansate 2 proiecte cu finanțare din FNDR care țin de dezvoltarea în RDS a infrastructurilor de suport în afaceri (ZEL Căușeni și PI Cahul);
- ✓ Obținută finanțarea din sursele UE și lansată implementarea, în parteneriat cu CR Cimișlia și ODIMM, a proiectului ”Poarta de Sud a Moldovei descisă pentru promovarea afacerilor și investițiilor”;
- ✓ 3 propuneri de proiecte elaborate de către APL-urile din RDS și depuse în cadrul apelului FGM 2018 – EDIȚIA REVITALIZARE URBANĂ;
- ✓ 4 ședințe ale grupului de lucru regional sectorial în domeniul ISA organizate;
- ✓ 7 note conceptuale elaborate și depuse spre finanțare;

OBIECTIVUL SPECIFIC 3: Consolidarea guvernancei regionale

- ✓ 51 sesiuni de instruire pentru actorii de DR desfășurate, inclusiv cu participarea ADR Sud;
- ✓ 145 actori de dezvoltare regională cu capacități îmbunătățite în rezultatul instruirilor;
- ✓ 5 ședințe ale CRS AAC/MDS organizate, 44 persoane participante;
- ✓ 2 rapoarte privind situația actuală în sectoarele AAC și MDS din RDS elaborate.
- ✓ 8 propuneri de proiect depuse în cadrul apelurilor anunțate de către: Ambasada Marii Britanii pentru Fondul de Bună Guvernare (FGB) din Moldova, Fundația Est-Europeană, Programul Operațional Comun România - Republica Moldova, Programul de Granturi Mici (SGP) al Facilității Globale de Mediu (GEF), programul Consolidarea cooperării și promovarea democrației 2019 al Ministerului Afacerilor Externe Lituania, Japan Nippon Foundation
- ✓ 1 concept de proiect depus în cadrul programului de Granturi pentru Acțiuni mici și Proiecte culturale finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
- ✓ 3 cursuri gratuite de formare profesională în domeniul panificație/patiserie/preparare de produse făinoase
- ✓ 60 materiale informative privind oportunitățile de aplicare la programele de finanțare plasate pe site-ul ADR Sud, 26213 vizualizări
- ✓ 466909 de accesări ale paginii Web a ADR Sud;
- ✓ 434 materiale în mass-media locală și națională scrise/difuzate (273 articole în presă scrisă și electronică; 61 reportaje TV; 100 de reportaje radio);
- ✓ 4 buletine informative electronice elaborate, cca 600 beneficiari;
- ✓ 8 panouri informative din incinta Consiliilor Raionale actualizate periodic;
- ✓ 2 Campanii informaționale dedicate Zilei Europei desfășurate;
- ✓ 2 pliante informaționale elaborate și editate;
- ✓ 6 panouri informative elaborate și instalate în localitățile beneficiare ale proiectelor;
- ✓ 35 evenimente de promovare a potențialului turistic, economic și socio-cultural al Regiunii de Dezvoltare Sud mediatizate;
- ✓ 1 sistem de M&E elaborat și aprobat;
- ✓ 1 bază de date elaborată și actualizată, în dependență de apariția datelor la BNS.

Detalii privind activitățile realizate de ADR Sud în vederea obținerii rezultatelor enumerate mai sus sunt specificate în descrierea pe obiective, care urmează în continuare.

OBIECTIVUL SPECIFIC 1: Asigurarea accesului la servicii și utilități publice de calitate

Obiectivul specific 1 cuprinde 4 măsuri specifice domeniilor: AAC, DRL, MDS, EE.

Realizările obținute pe fiecare din domeniile specifice, vor fi prezentate sub 2 aspecte. Primul se bazează integral pe indicatorii de M&E a SDR Sud, incluși în Instrucțiunea de M&E a politicilor de dezvoltare regională și cuprinde perioada anilor 2015, ca an de referință și respectiv, anii 2016, 2017- în dinamică. Pentru anul 2018 datele încă nu au fost oferite. Al doilea aspect se bazează pe activitățile realizate de ADR Sud în vederea implementării măsurilor respective.

Măsura 1.1. Modernizarea, extinderea și regionalizarea serviciilor de aprovizionare cu apă și de canalizare

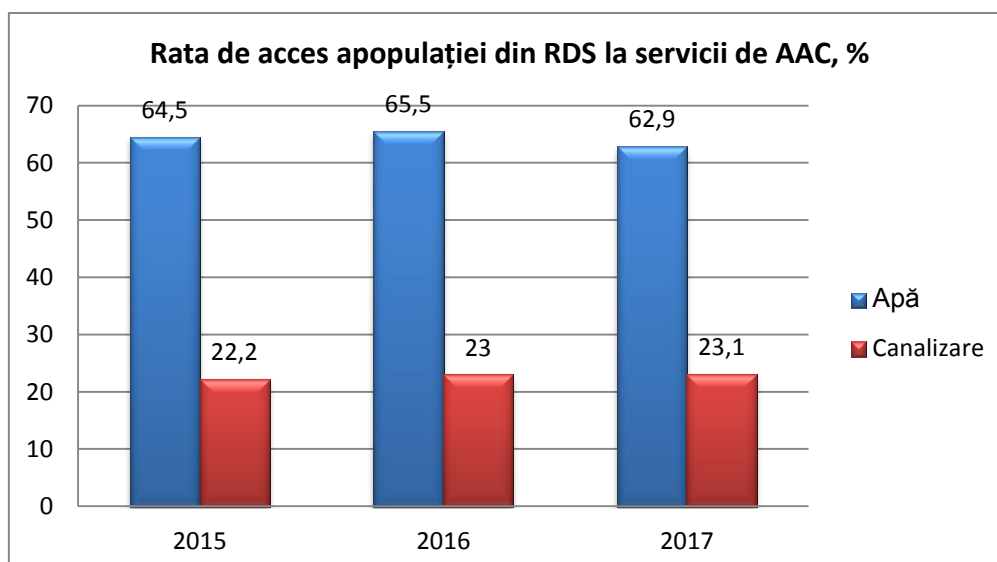
Pentru monitorizarea și evaluarea indicatorilor pentru domeniul de intervenție AAC, conform instrucțiunii aprobate sunt utilizați mai mulți indicatori, printre care indicatorul de bază este rata de conectare la serviciile de apă și de canalizare. RDS este pe locul 2 din cele patru regiuni de dezvoltare, după rata de conectare a populației la servicii de aprovizionare cu apă și este cu 10,3p.p mai jos decât RDUTAG. Acest indicator în RDS depășește media națională cu 8,7 p.p și a constituit în anul 2017, 62,9%.

În același timp, datele oferite de BNS, urmărite în dinamică, arată o scădere în perioada 2015-2017 în RDS a ratei de conectare la serviciile de apă cu 1,6p.p. În rapoartele de analiză ale BNS, acest fapt se explică prin creșterea ratei de migrație, respectiv deconectarea caselor de locuit și rezilierea contractelor cu prestatorii de servicii AAC.

Ca și în cazul serviciilor de aprovizionare cu apă, rata de conectare la serviciile de canalizare a scăzut în această perioadă cu 1,9 p. p.

Dacă la aprovizionare cu apă, RDS este peste media națională, la canalizare regiunea este cu 13,3 p.p sub media națională, și în comparație cu RDN, RDC, RDUTAG, depășește doar Regiunea Centru.

Grafic nr.1

Sursa de date: BNS

Activitățile realizate de ADR Sud în anul 2018 în vederea implementării măsurii 1.1. (AAC) din SDR Sud se referă la următoarele: Pe parcursul anului 2018, au fost implementate 6 proiecte în domeniul AAC, nivelul de implementare al cărora este diferit. Unele proiecte fiind în stadiul de proiectare, altele în implementare.

Tab.1 Proiectele investiționale în domeniul AAC implementate în RDS pe parcursul anului 2018

Titlul proiectului	Costul total proiectului, mil lei	Sursa de finanțare	Alocat 2018	valorificat 2018	% valorificării
Domeniul Aprovizionare cu Apă și Canalizare					
Construcția sistemului de canalizare în sectorul Valul lui Traian și modernizarea stației de epurare din orașul Căușeni	64 279 030	FNDR	1 896 580	1 896 580	100
Extinderea sistemului de canalizare în orașul Leova; Construcția stației de pompare a apelor uzate în orașul Leova.	1 343 938	GIZ	1 343 938	300 000	22,32
Construcția apeductului magistral Leova – Iargara	74 755 860	GIZ/FNDR	54 081 756/ 8 907 380	54 081 756/ 8 907 380	100
Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă a localităților Iargara, Filipeni, Romanovca și Cupcui din raionul Leova	5 036 456	GIZ	5.036.46	800 000	15,88
Construcția apeductului magistral Cahul – Lebedenco – Pelinei – Găvănoasa - Vulcănești (satele) - Alexandru Ioan Cuza și rețele interioare a satelor Lebedenco, Hutulu, Ursoaia, Pelinei, Sătuc, Găvănoasa, Vladimirovca și Nicolaevca, (ETAPA I)	56 978 002	GIZ	5 176 180	5 176 180	100
Construcția apeductul magistral Cahul – Lebedenco – Pelinei – Găvănoasa - Vulcănești (satele) - Alexandru Ioan Cuza și rețele interioare a satelor Lebedenco, Hutulu, Ursoaia, Pelinei, Sătuc, Găvănoasa, Vladimirovca și Nicolaevca (ETAPA II)	4 248 145	GIZ	4 248 145	1 977 939	46,56

Conectarea caselor individuale de locuit la sistemul centralizat de canalizare din s. Roșu, r-nul Cahul	4 381 377	GIZ	3 996 855	3 996 855	100
---	-----------	-----	-----------	-----------	-----

Ponderea mijloacelor financiare alocate și valorificate din FNDR pe parcursul anului 2018, pentru domeniul AAC, constituie 26,7%, din total.

Pe lângă componenta investițională, măsura respectivă conține activități soft, care în mare parte țin de planificare în sector, dezvoltarea capacităților operatorilor de servicii și practic au fost realizate în proiectele implementate cu suportul partenerilor de dezvoltare, (GIZ).

Pe parcursul anului 2018, indicatorii de produs și rezultat obținuți prin implementarea proiectelor care se încadrează în măsura *1.1 Modernizarea, extinderea și regionalizarea serviciilor de aprovizionare cu apă și de canalizare*, sunt:

- 45,8 km apeduct construiți;
- 31,43 km de canalizare construiți;
- 7 stații de pompare construite;
- 1 stație de tratare reabilitată;
- 2 rezervoare construite;
- 2 rezervoare reabilite;
- Planul de acțiuni privind implementarea capitolului AAC din SDSE a raionului Cahul, actualizat și aprobat de CR Cahul;
- 2 capitole AAC din planurile de dezvoltare locală ale comunelor Pelenei și Gavanoasa actualizate și aprobate de Consiliile Locale;
- Planul de acțiuni privind implementarea capitolului AAC din SDSE a raionului Leova, actualizat și aprobat de CR Leova
- 7 capitole AAC din planurile de dezvoltare locală ale localităților: Leova, Iargara, Sărata Nouă, Filipeni, Romanovca, Hănăsenii Noi și Cupcui, actualizate și aprobate de Consiliile Locale a localităților respective.

Măsura 1.2. Reabilitarea și modernizarea drumurilor regionale și locale

Pentru analiza măsurii date, utilizăm datele din două surse: Administrația de Stat a Drumurilor (ASD) și Biroul Național de Statistică (BNS).

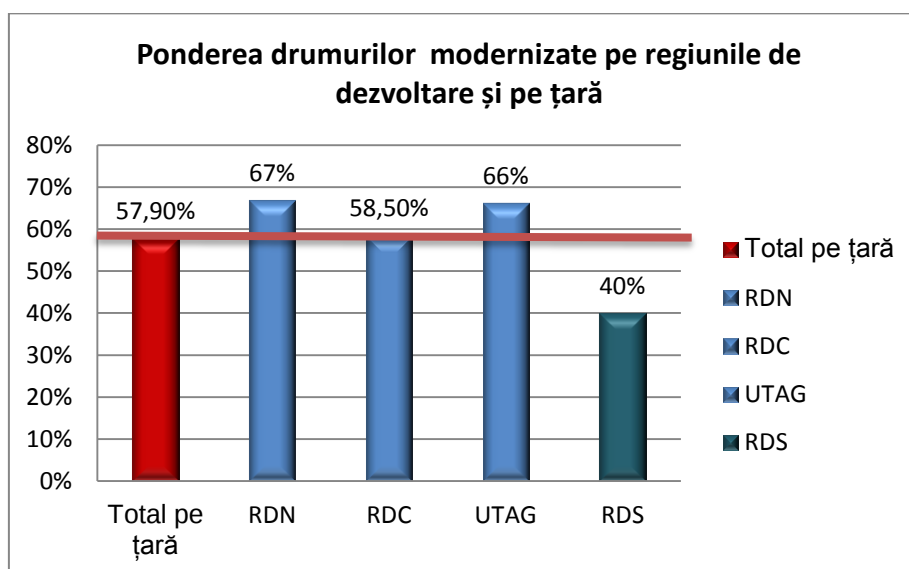
La solicitarea MADRM, ASD a prezentat o informație care conține : lungimea drumurilor regionale și locale, inclusiv drumurile modernizate, dezagregați pe raioane pentru anul 2017, lipsă fiind informația pentru anii 2015-2016. Ținând cont de informația prezentată, a fost calculat un singur indicator relevant pentru sistemul de M&E a măsurii respective – ponderea drumurilor modernizate din total drumuri regionale și locale în RDS. Astfel, doar 40 % din drumurile publice din RDS sunt modernizate, ceea ce este sub media națională cu 18%. Pentru comparație în RDN acest indicator este de 67 %, în RDC - 58,5%, în RDUTAG - 66%. Astfel, RDS este cea mai defavorizată regiune sub aspectul drumurilor publice modernizate.

În interiorul regiunii raionul cu cea mai mare pondere a drumurilor modernizate este Taraclia cu 88,5%, urmat de Cahul cu 71%. La cealaltă extremă fiind raionul Cimișlia, cu 24,9%. În restul

raioanelor regiunii - Basarabasca, Căușeni, Cantemir, Leova, Ștefan Vodă, în medie ponderea drumurilor modernizate este aproximativ egală, variind la 34%. Astfel media regională fiind 40%. Lipsa valorii indicatorilor pentru anii 2015-2016, nu ne permit examinarea acestui indicator în dinamică, element foarte important pentru constatarea schimbării.

Conform indicatorilor oferiți de BNS, în dinamica anilor 2015-2017, se atestă o creștere a transportului de mărfuri cu 6,7%, iar parcursul pasagerilor în RDS se reduce cu 3%.

Grafic nr.2

Sursa de date: BNS

În vederea realizării acestei măsuri, pe parcursul anului 2018 au fost implementate două proiecte, unul dintre care a fost finalizat, iar al doilea este încă în implementare. Ambele proiecte au fost finanțate exclusiv din sursele FNDR.

Tab.2 Proiectele investiționale în domeniul DRL implementate în RDS pe parcursul anului 2018

Titlul proiectului	Costul total proiectului, mil lei	Sursa de finanțare	Alocat 2018	valorificat 2018	% valorificării
Domeniul Drumuri Regionale și Locale					
Dezvoltarea infrastructurii de afaceri prin conectarea localităților și a drumurilor locale de pe coridorul 20-RD Sud, R34 Sîrma-Tomai-Sărăteni-Hîrtop la rețeaua de drumuri naționale R3	45 066 000	FNDR	12 135 620	12 135 620	100
Construcția drumului intercomunitar Feștești-Marianca de Jos-Ștefan Vodă și asigurarea conexiunii cu drumul național R30 Chișinău-Căușeni-frontiera cu Ucraina	23 200 000	FNDR	9 214 566	9 214 566	100

Ponderea mijloacelor financiare alocate și valorificate pe domeniul DRL, pe parcursul anului 2018, constituie 52,8% din total mijloace financiare alocate din FNDR.

Măsura respectivă nu a coținut activități soft, iar indicatorii obținuți din implementarea proiectelor prevăzute în măsura 1.2 *Reabilitarea și modernizarea drumurilor regionale și locale*, sunt:

- 6,1 km de drum reabilitați.

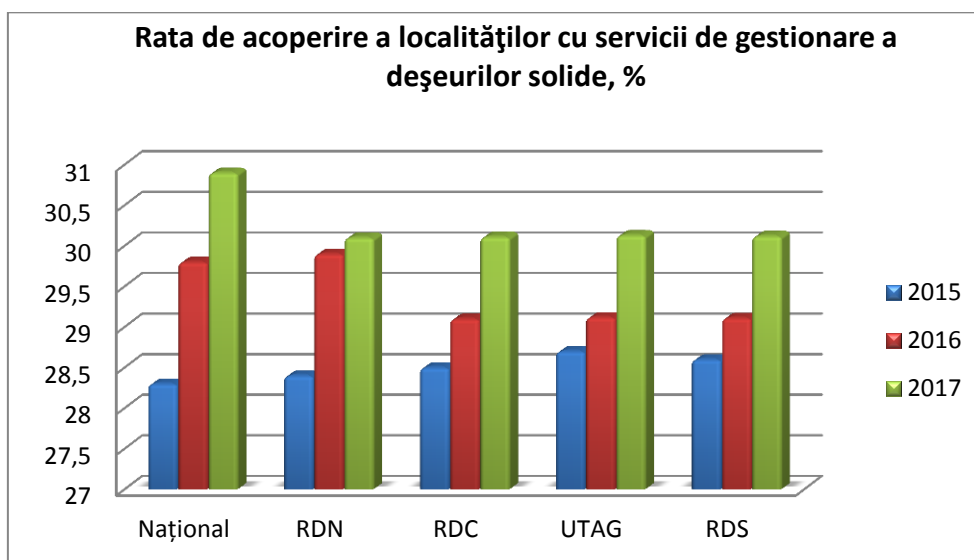
Măsura 1.3 Dezvoltarea sistemelor regionale de management integrat al deșeurilor solide

Pentru analiza indicatorilor specifici măsurii date, sunt utilizate informații oferite atât de BNS cât și de Inspectoratul Ecologic de Stat. BNS oferă o serie de indicatori pentru anii 2015-2017, dezagregați pe regiuni și mediile rural/urban, iar IES oferă doar unele date la nivel național și nu regional.

În baza analizei indicatorilor furnizați de BNS, se constată o lipsă acută a serviciilor de gestionare a deșeurilor în mediul rural, rata de acoperire cu servicii de MDS în mediul rural fiind de 10 ori mai mică, comparativ cu mediul urban. Așadar, pentru RDS avem în anul 2017 din 30,12% rata de acoperire cu servicii de MDS, doar 6,3% în mediul rural și 64 % în mediul urban.

La nivel național, dar și la nivel regional, se atestă o creștere a ratei de acoperire a localităților cu servicii de MDS, comparativ cu anul 2015.

Grafic nr.3

Sursa de date: BNS

În vederea realizării acestei măsuri, pe parcursul anului 2018 nu au fost implementate proiecte investiționale, dar au fost realizate un șir de activități soft.

Acestea s-au redus la activitățile Comisiei Regionale Sectoriale (CRS) în domeniul MDS. Astfel, în perioada de raportare, a fost colectată de la APL din Regiune informație relevantă, aferentă domeniului respectiv.

În baza informației colectate, a fost elaborat și prezentat membrilor CRS Raportul privind statutul actual al Sectorului Managementului deșeurilor în Regiunea de Dezvoltare Sud, precum și unele concluzii și recomandări.

Deși în RDS pentru zona 3 de MDS a fost finalizat studiul de fezabilitate, pentru zonele 1 și 2 au fost elaborate studiile de pre-fezabilitate, negocierile cu investitorii au fost stopate până la stabilirea unei viziuni naționale unice și clare asupra dezvoltării sectorului MDS.

Indicatorii obținuți în rezultatul activităților soft, în cadrul măsurii date sunt:

- 1 Raport privind statutul actual al Sectorului Managementului Deșeurilor în Regiunea de Dezvoltare Sud;
- 1 listă de propuneri și solicitări de asistență;
- 1 listă de proiecte deținute de APL și care sunt în căutare de finanțare;
- 1 listă de concluzii și recomandări din partea expertului.

Măsura 1.4. Sporirea eficienței energetice a clădirilor și spațiilor publice

Pentru analiza acestei măsuri, BNS nu oferă datele necesare, de aceea la solicitarea MADRM au fost oferite un șir de indicatori de către Agenția de Eficiență Energetică. Dar informația oferită de AEE nu permite efectuarea analizei pe domeniul respectiv.

Realizarea acestei măsuri în anul 2018 s-a rezumat la implementarea a trei proiecte, care se află în diverse stadii de implementare. Un proiect în implementare cu finanțare din FNDR și 2 în stadiul de proiectare, rezultate din procesul de planificare regională sectorială în domeniul EE a clădirilor publice, finanțate din sursele UE.

Tab.3 Proiectele investiționale în domeniul EE implementate în RDS pe parcursul anului 2018

Titlul proiectului	Costul total proiectului, mil lei	Sursa de finanțare	Alocat 2018	valorificat 2018	% valorificării
Domeniul Eficiență Energetică					
Reabilitarea termică a clădirii IMPS „Spitalul raional Cantemir (bloc chirurgical	15 062 22	FNDR	5276 564	5276 564	100
Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic "Matei Basarab" din orașul Basarabeasca	541 033	GIZ	541 033	50 100	9,26
Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic "Constantin Spătaru" din orașul Leova	1 298 521	GIZ	1 298 521	1 335 000	10,28

Din bugetul pentru 2018 ponderea mijloacelor financiare pe domeniul EE, reprezintă 13,1 %, din total alocat din FNDR pentru anul 2018.

Pe lângă componenta investițională, tot în cadrul acestei măsuri, au fost realizate și activități soft, care au constat în actualizarea și aprobarea capitolului "Eficiență Energetică a Clădirilor Publice" (EECP) din Programele locale de îmbunătățire a EE a raionului și a orașului Basarabeasca.

Întrucât, în perioada de referință, nu a fost finalizat nici-un proiect în domeniul EE, vom enumera ca rezultate ale acestei măsuri, următoarele:

- 1 capitol "Eficiență Energetică a Clădirilor Publice" din Programul local de îmbunătățire a EE a raionului Basarabeasca actualizat și aprobat;
- 1 capitol "Eficiență Energetică a Clădirilor Publice" din Programul local de îmbunătățire a EE a orașului Basarabeasca actualizat și aprobat.

OBIECTIVUL SPECIFIC 2: Creștere economică echilibrată și durabilă

Ca și în cazul primului obiectiv specific, realizările vor fi prezentate și acum sub două aspecte:

- analiza indicatorilor de M&E;
- analiza activităților realizate de ADR Sud.

Măsura 2.1. Identificarea și planificarea dezvoltării centrelor urbane

Întru realizarea acestei măsuri, nu sunt prevăzute activități în cadrul proiectelor investiționale, ci un șir de activități soft. Aceste activități s-au desfășurat în cadrul proiectului "Suport Guvernului Republicii Moldova în implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională a Moldovei 2016-2020 în domeniul politicii urbane și de dezvoltare urbană". Proiectul este co-finanțat din fondurile programului de cooperare poloneză pentru dezvoltare al Ministerului Afacerilor Externe al Poloniei și a fost lansat în anul 2017. Durata implementării proiectului este de 4 ani, 2017-2020.

Scopul proiectului este crearea unui sistem eficient de sprijin pentru dezvoltarea urbană eficientă și reînnoirea orașelor, fiind denumit abreviat „Revitalizarea municipiilor din Republica Moldova”.

Astfel, în perioada anului 2018 au fost desfășurate următoarele acțiuni:

- un atelier de lucru privind delimitarea zonelor urbane degradate, determinarea și selectarea zonei de revitalizare, programul de revitalizare urbană, oferirea suportului tehnic, facilitarea procesului de elaborare a programului de revitalizare urbană
- 2 ateliere de lucru a câte 2 zile privind procesul de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană (PRU) în baza Liniilor Directoare privind Revitalizarea Urbană în R.Moldova.
- 3 ședințe de lucru comune cu responsabilii din cadrul Primăriilor pentru elaborarea PRU
- 1 atelier de lucru și 1 training privind Revitalizarea Urbană
- 2 ședințe de lucru comune cu responsabilii din cadrul primăriilor privind elaborarea Programului de Revitalizare, în vederea conceptualizării ideilor de proiect ce urmează a fi incluse în program
- 1 ședință de totalizare, organizată în cadrul misiunii Ministerului Investițiilor și Dezvoltării al Poloniei la Chișinău.

Ca și rezultate ale acțiunilor date, pot servi:

- 3 propuneri de proiecte elaborate de către APL-urile din RDS și depuse în cadrul apelului FGM 2018 – EDIȚIA REVITALIZARE URBANĂ;

- 1 proiect acceptat spre finanțare și implementat de către primăria or. Cimișlia

Măsura 2.2. Planificarea dezvoltării economice și turistice a RDS

Și această măsură a fost realizată prin activități soft, fără activități de implementare a proiectelor investiționale.

În procesul de elaborare a *Programului Regional Sectorial pentru dezvoltarea infrastructurii de sprijin în afaceri*, ADR Sud, a fost asistată de experți, în cadrul unui proiect finanțat de Guvernul Marii Britanii prin intermediul Fondului de Bună Guvernare (DFID).

Asistența acordată de DFID ADR Sud, s-a extins și pentru anul 2018 și a constat în acordarea consultanței în procesul de elaborare a notelor conceptuale rezultate din procesul de planificare regională sectorială.

Asistența DFID a constat în acordarea suportului în identificarea ideilor de proiect în domeniul infrastructurii de sprijin a afacerilor, cât și în consolidarea capacităților membrilor grupului regional sectorial (GLRS) în domeniul respectiv.

Întrucât pe parcursul anului 2018 nu au fost apeluri de proiecte ce au avut ca prioritate turismul, ADR Sud nu a facilitat depunerea spre finanțare a proiectelor din turism.

Rezultatele obținute prin implementarea acestei măsuri, sunt:

- 4 ședințe a grupului de lucru regional sectorial în domeniul ISA organizate;
- 7 note conceptuale elaborate și depuse spre finanțare;
- 2 ateliere de instruire a membrilor GLRS și a specialiștilor ADR Sud;
- 11 persoane instruite.

Măsura 2.3. Dezvoltarea serviciilor și infrastructurii de suport în afaceri

Pentru a analiza situația în acest domeniu, am utilizat datele oferite de BNS, dar și de Ministerul Economiei și Infrastructurii, în vederea elucidării situației în domeniul investițiilor în ZEL.

Așadar, urmărind dinamica indicatorilor de M&E a dezvoltării economice a regiunilor, în perioada 2015-2017, constatăm că RDS rămâne a fi regiunea cu cele mai puține investiții în active materiale pe termen lung pe cap de locuitor, cu cel mai mic număr de IMM și cu cea mai mică rată de ocupare a forței de muncă, față de RDN, RDC și UTAG. Lider la aceste poziții între regiunile de dezvoltare fiind RDC.

Tab.4 Indicatorii de M&E a obiectivului specific nr. 2: „Asigurarea creșterii economice sustenabile în regiuni”

Indicatorul	2015					2016					2017				
	RM	RDN	RDC	RDS	UTAG	RM	RDN	RDC	RDS	UTAG	RM	RDN	RDC	RDS	UTAG
Investiții în active materiale pe termen lung pe locuitor	5943,4	2478,5	9121,9	2192,4	2759,8	5531,6	3026,4	8046,9	2279,4	2455,4	5915,9	2962,6	8665,7	2456,6	3263,2
Numărul de întreprinderi mici și mijlocii la 1000 locuitori	14,2	6,3	7,1	5,0	8,3	14,5	6,4	7,4	5,1	8,4	15,1	6,7	7,9	5,3	9,1

Rata de ocupare, %	40,3	42,4	37,3	32,8	-	40,8	43,1	39,0	33,2	-	40,5	42,8	38,4	33,9	-
Rata șomajului, %	4,9	4,5	4,0	3,4	-	4,2	4,0	4,2	1,8	-	4,1	3,4	4,0	2,6	-

Sursa: BNS

În vederea stimulării dezvoltării economice a regiunii, ADR Sud a acționat prin implementarea a două proiecte investiționale finanțate din sursele FNDR și un proiect soft, finanțat din sursele UE.

Tab.5 Proiectele investiționale în domeniul ISA implementate în RDS pe parcursul anului 2018

Titlul proiectului	Costul total proiectului, mil lei	Sursa de finanțare	Alocat 2018	valorificat 2018	% valorificării
Domeniul Economie/Infrastructura de Suport a Afacerilor					
Dezvoltarea durabilă a Parcului Industrial Cahul ca structură de sprijinire a afacerilor de importanță regională	20 869 690	FNDR	2 999 999	2 999 999	100
Oportunități pentru atractivitatea investițională în economia Regiunii de Dezvoltare Sud (ZEL Căușeni)	18 620 180	FNDR	0,00	0,00	0,00

Ponderea mijloacelor financiare alocate și valorificate în domeniul ISA, pe parcursul anului 2018 constituie 7,4% din total mijloace financiare alocate din FNDR.

Proiectul "Poarta de Sud a Moldovei deschisă pentru afaceri și investiții" a rezultat din procesul de planificare regională sectorială și este finanțat de UE, în cadrul inițiativei "Primarii pentru creștere economică". ADR Sud este responsabilă de implementarea unei componente a proiectului, din total 3 și anume "Creșterea capacității instituționale de promovare a investițiilor în RDS"

Implementarea proiectului a fost lansată la data de 1 aprilie, perioada de implementare, 18 luni calendaristice. În perioada de raportare, în cadrul acestui proiect au fost întreprinse următoarele activități:

- Desfășurată conferința de lansare în cadrul proiectului,
- Crearea grupului de lucru regional și a 8 grupuri de lucru raionale, în vederea elaborării ofertelor investiționale în RDS;
- Elaborarea chestionarelor pentru formularea ofertelor investiționale;
- Colectarea a 87 chestionare care au stat la baza ofertelor investiționale;
- Elaborate 80 formulare de oferte investiționale (79 validate de beneficiari).
- Elaborate 8 pachete de hărți aferente obiectelor incluse în ofertele investiționale (cîte un pachet pentru fiecare raion);
- Creată baza de date cu obiecte investiționale care vor fi parte a Catalogului investițional al Regiunii de Dezvoltare Sud și care vor fi promovate pe portalul investițional al ADR Sud.
- Elaborat raportul de analiză a oportunităților de investiții pentru RDS;

- Organizarea și desfășurarea în perioada **30 octombrie – 1 noiembrie 2018** unui training pentru membrii grupului de lucru regional implicat în elaborarea profilurilor investiționale raionale, cu tema: ” Promovarea investițiilor , instrument de dezvoltare economică a regiunilor”. Au participat la instruire 10 membri ai grupului de lucru;

Întrucât în perioada de referință nu au fost finalizate proiecte investiționale în cadrul acestei măsuri, lipsesc indicatorii de produs și rezultat.

Măsura 2.4. Modernizarea și promovarea obiectivelor cultural-turistice de importanță regională

Dat fiind faptul că, în anul 2018, nu au fost alocate surse financiare din FNDR pentru implementarea proiectelor din domeniul “turism”, în perioada de referință ADR Sud s-a axat pe realizarea unor activități complementare domeniului respectiv. Astfel, și în 2018, ca și în anii precedenți, ADR Sud a promovat activ potențialul turistic și cultural al RDS, evoluând pe rol de partener în ceea ce privește mediatizarea mai multor evenimente de talie regională și națională, desfășurate în RDS.

În cadrul acestor evenimente ADR Sud a diseminat materiale promoționale și informative, printre care: Ghidul turistic al RDS, intitulat ”Vizitați Regiunea de Dezvoltare Sud”, editat în limbile română și engleză, Profilul Regiunii de Dezvoltare Sud, Portofoliul de proiecte, Strategia de Dezvoltare a RDS, Buletinul informativ „Dezvoltare regională”, Studiul privind calitatea factorilor de mediu în RDS, pliante, broșuri ș.a. Materialele promoționale au fost distribuite în cadrul evenimentelor culturale unui spectru larg de actori, printre care APL I și II, reprezentanți ai societății civile, mass-media, membrilor CRD Sud, partenerilor de dezvoltare, muzeelor din regiune și tuturor celor care au manifestat interes.

Turismul cultural este susținut în zonă de câteva evenimente-cheie, printre care se numără Expoziția-târg „Parada Florilor” (Cimișlia), Festivalul „iProsop” (s. Selemet, r-l Cimișlia), Festivalul internațional de folclor „Nufărul Alb” (Cahul), Festivalul Strugurelui (Cimișlia), Expoziția-târg „Hai la piersici!” (s.Tudora, r-l Ștefan Vodă), Festivalul etnofolcloric regional „Dulce floare de salcâm” (s.Văleni, Cahul), Festivalul Regional „Ecoul la Baștina” (Leova), Festivalul de dans popular în memoria coregrafului Ion Bazatin (Cimișlia), Festivalul-concurs regional „Pâinea noastră cea de toate zilele” (Cahul), Festivalul regional al orchestrelor de muzică populară în memoria rapsodului Ion Popușoi (Cimișlia), Ziua Națională a Vinului ș.a.

OBIECTIVUL SPECIFIC 3: Consolidarea guvernantei regionale

Măsura 3.1. Dezvoltarea capacităților actorilor de dezvoltare regională

Pentru realizarea măsurii respective, au fost identificate necesitățile de instruire ale actorilor implicați în procesul de dezvoltare regională, cu precădere membri ai CRD Sud, reprezentanți ai APL din RDS și specialiști din cadrul ADR Sud. În acest sens, anual este elaborat Programul de instruire în domeniul dezvoltării regionale, care în anul 2018 a prevăzut 11 module de instruire. Grupurile - țintă pentru programul de instruire sunt: specialiștii ADR Sud, reprezentanți ai APL de nivel I și II din RDS, membrii CRD/CRS Sud, antreprenori activi și potențiali, etc.

Ca rezultate a implementării măsurii date, putem enumera:

- 51 sesiuni de instruire;
- 13 specialiști ADR Sud instruiți;
- 89 reprezentanți ai APL de nivel I și II din RDS instruiți;
- 10 membri CRD Sud instruiți;
- 9 membri CRS AAC/MDS instruiți;
- 24 antreprenorii activi și potențiali instruiți.

Măsura 3.2. Eficientizarea activității operaționale a instituțiilor de dezvoltare regională

Această măsură presupune asigurarea eficienței în activitatea operațională a ADR și CRD Sud, instituții responsabile de calitatea implementării politicii de dezvoltare regională.

Unul din indicatorii de monitorizare a acestor măsuri, este rata de participare a membrilor CRD Sud în ședințe. Prin analiza în dinamică a acestor date, în anul 2015 avem o rată de participare a membrilor CRD de 86%, care se reduce treptat în 2016 până la 78%, în 2017- la 69%, iar în 2018- la 58 %. Prin urmare, avem o scădere a ratei de participare a membrilor CRD Sud cu 28% față de anul de referință 2015.

Pe rol de secretar al Consiliului Regional pentru Dezvoltare, în anul 2018 Agenția a asigurat organizarea și desfășurarea a 2 ședințe ordinare ale CRD Sud și a prezentat pentru aprobare documente care necesitau aprobare și avizare. Astfel, în perioada de raportare CRD Sud a aprobat 7 decizii.

Pentru prima dată în anul 2018 în realizarea măsurii respective din SDR Sud 2016-2020 au fost incluse activități care țin de asigurarea secretariatului pentru activitatea Comisiilor Regionale Sectoriale (CRS) în domeniile AAC și MDS.

Astfel ADR Sud pe parcursul anului a asigurat secretariatul acestor două comisii regionale, care include buna organizare și desfășurare a 5 ședințe ale CRS, inclusiv 3 pentru domeniul AAC și 2 pentru domeniul MDS, cu participarea a 44 de membri. În cadrul ședințelor comisiilor, experții GIZ, împreună cu membrii și specialiștii grupurilor de lucru ale CRS, au elaborat două rapoarte privind situația actuală în aceste două sectoare.

În rezultatul activităților în cadrul acestei măsuri, avem următoarele rezultate:

- 2 ședințe CRD Sud organizate;
- 7 decizii aprobate;
- 5 ședințe ale CRS AAC/MDS organizate;
- 44 persoane participante;
- 2 rapoarte privind situația actuală sectoarele respective elaborate.

Măsura 3.3. Promovarea potențialului regiunii și atragerea investițiilor în domeniul dezvoltării regionale

Realizarea acestei măsuri are loc printr-un șir de activități orientate spre:

- *sporirea vizibilității regiunii și a instituțiilor de dezvoltare regională din RDS;*
- *stabilirea relațiilor de parteneriat cu instituțiile interesate din RM și alte state;*
- *atragerea investițiilor în Regiunea de Dezvoltare Sud:*

În vederea *sporirii vizibilității regiunii și a instituțiilor de dezvoltare regională din RDS*, au fost elaborate în total 308 comunicate, anunțuri, invitații pentru societatea civilă și mass-media și note informative care vizează nemijlocit activitatea instituției, evenimentele desfășurate în RDS, apelurile și programele de finanțare deschise, inclusiv anunțuri și invitații de participare la licitațiile publice lansate în cadrul proiectelor aprobate în DUP 2017-2020, în curs de implementare, care au fost plasate pe pagina web a ADR Sud și au acumulat 466909 de vizualizări față de 413578 de accesări înregistrate pe site-ul Agenției în decursul anului 2017, cifră care denotă faptul că interesul populației din regiune pentru activitatea ADR Sud și, în general, pentru procesul de dezvoltare regională a înregistrat o creștere în comparație cu anul trecut.

Totodată, în decursul anului 2018, pe contul Facebook al ADR Sud au fost afișate 619 postări ale comunicatelor, avizelor, invitațiilor la evenimente și altor informații relevante pentru actorii din Regiune (APL, ONG, mass-media etc.), care au avut un impact total de circa 237647 de vizualizări. Această statistică ne indică asupra faptului că, pe lângă site-ul ADR Sud, un potențial semnificativ în ceea ce privește promovarea imaginii ADR Sud, a activității instituției, a potențialului Regiunii de Dezvoltare Sud, îl oferă rețelele de socializare.

Ca rezultat al colaborării Agenției cu mass-media și remiterii în adresa acesteia a comunicatelor de presă, în presa scrisă și electronica locală și națională, în perioada de raportare au apărut 273 articole, 61 reportaje TV, 100 de reportaje radio. Activitatea ADR Sud a fost reflectată cu o frecvență mai mare în emisiunile radio și TV ale Companiei “Teleradio-Moldova”, ale posturilor de televiziune „Media-TV”, “Publika TV”, “Prime TV”, “Canal 3”, “Canal 2”, ale postului de radio “Radio-Media Cimișlia”, Agenției informaționale de Stat „Moldpres” ș.a

În perioada de referință au fost elaborate 4 numere ale Buletinului electronic informativ “Dezvoltare regională”, în paginile căruia s-au regăsit principalele evenimente care au marcat procesul de dezvoltare regională în RDS în decursul anului 2018.

Pe parcursul anului 2018 au fost elaborate și editate următoarele materiale promoționale: un bucllet informativ despre ADR Sud, cu un tiraj de 1000 de exemplare, un pliant de promovare a proiectului “Non Solo Pane”, inițiat și implementat în Regiunea de Dezvoltare Sud de antreprenorul italian Albino Irali și compania “Green Projects” SRL, în parteneriat cu ADR Sud, cu un tiraj de 500 de exemplare, Ghidul turistic al Regiunii de Dezvoltare Sud (100 ex.), bannere, calendare de perete/de masă personalizate, cu logoul instituției, tricouri, pungi, agende, căni, stickuri USB, pixuri, mape ș.a.

Pentru asigurarea vizibilității proiectelor implementate de ADR Sud și a transparenței valorificării mijloacelor FNDR, în perioada de referință au fost elaborate și instalate panouri informative ale proiectelor “Construcția apeductului magistral Leova-Iargara”, “Dezvoltarea durabilă a Parcului Industrial Cahul ca structură de sprijinire a afacerilor de importanță regională”, “Conectarea caselor individuale la sistemul centralizat de canalizare din s. Roșu, r-nul Cahul”.

Pentru *stabilirea relațiilor de parteneriat cu instituțiile interesate din RM și alte state*, ADR Sud a semnat 2 acorduri de parteneriat, a facilitat semnarea unui acord de implicare în proiect între GAL ”Lunca Prutului de Jos” din mun. Cahul, R. Moldova și GAL „Aizkraukles rajona partnerība”, R. Letonă.

Drept rezultat al desfășurării cursurilor gratuite de formare profesională în domeniul brutăriei / patiseriei/ preparare de produse făinoase, organizate de ADR Sud în parteneriat cu „Green Projects” SRL și antreprenorul italian Albino Irali, a fost facilitată colaborarea între 5 agenți economici din Regiunea de Dezvoltare Sud și 1 agent economic din Italia. 2 agenți economici au semnat acorduri, alții 3 urmează să se semneze acorduri, ca urmare a obținerii finanțării alternative solicitate.

De asemenea, în baza acordurilor de colaborare încheiate și a planurilor de acțiuni comune, au fost organizate evenimente comune cu CCI Cahul, GEF, AOAM

În scopul atragerii investițiilor în Regiunea de Dezvoltare Sud au fost dezvoltate și depuse spre finanțare 9 note conceptuale, 7 dintre care au fost identificate în procesul de programare regională sectorială în domeniul infrastructurii de sprijin a afacerilor.

În vederea eficientizării procesului de identificare a surselor de finanțare, ADR Sud a elaborat Calendarul lansării apelurilor propunerilor de proiecte eligibile pentru Regiunea de Dezvoltare Sud a Moldovei.

O activitate importantă care se încadrează în implementarea măsurii de *atrageră a investițiilor în RDS* din planul pentru 2018, ține de acordarea consultanței și implicarea în organizarea în parteneriat cu mediul de afaceri din Provincia di Novara, Italia, a cursurilor de formare profesională în panificație și patiserie pentru antreprenorii interesați din RDS. În perioada de raportare au fost organizate 2 cursuri de formare profesională în domeniul brutăriei/patiseriei/preparare de produse făinoase în cadrul proiectului ”NON SOLO PANE”.

În parteneriat cu Regiunea de Planificare Zemgale (Letonia) și APL Căușeni și Ștefan Vodă, se elaborează ideea de proiect „Promovarea comerțului regional și dezvoltarea agro-turismului rural prin conectarea sectorului agro-industrial la piața agroturistică inter-raională pentru raioanele Ștefan-Vodă și Căușeni”. Urmează identificarea finanțatorului și adaptarea conceptului la cerințele apelului.

În anul 2018, a fost facilitată comunicarea și colaborarea dintre APL Aizkraukle (Letonia) și GAL din localitatea Cîrpești, r. Cantemir în aplicarea, în comun cu altă regiune din Letonia și GAL din r. Glodeni, RDN, R.Moldova, cu proiectul ”Look beyond borders” în cadrul programului LEADER. Proiectul a fost depus de către partenerul lider din Letonia.

Abordarea LEADER de asemenea a fost promovată prin facilitarea comunicării și colaborării dintre GAL Aizkraukle District Partnership (Letonia) și GAL Lunca Prutului din RDS în vederea identificării posibilității de aplicare în comun GAL-urilor din Polonia, Lituania și Italia, cu proiectul ”From Ancient Skills to Innovative Cultural Tourism Products”. Proiectul a fost depus în cadrul programului LEADER și se află în curs de evaluare.

În data de 21 decembrie 2018 a fost desfășurată conferința “Parteneriate durabile pentru dezvoltarea comunităților rurale din raioanele Cahul și Cantemir”, în cadrul proiectului „Dezvoltarea comunităților rurale prin prisma abordării LEADER și a Grupurilor de Acțiune Locală”

implementat de Asociația “Pro Cooperare Regională” din mun. Bălți” în parteneriat cu Centrul CONTACT-Cahul din fondurile Fundației Elvețiene HEKS.

Măsura 3.4. Aplicarea sistemelor de monitorizare și evaluare a SDR

În cadrul acestei măsuri, activitățile efectuate sunt exclusiv soft și țin de perfecționarea mecanismului de monitorizare și evaluare a implementării SDR și raportarea asupra SDR și POR Sud în baza modelului nou. Acest exercițiu a fost lansat în anul 2016 și a fost finalizat în 2018, prin aprobarea Instrucțiunii de monitorizare și evaluare a politicii de dezvoltare regională, prin ordinul ministrului agriculturii, dezvoltării regionale și mediului nr.226 din 4 octombrie 2018. Ca și anexă a instrucțiunii date sunt fișele de indicatori de monitorizare și evaluare a obiectivului general și celor specifice ale SDR Sud 2016-2020. Acești indicatori sunt colectați într-o bază de date, care este completată pe măsura publicării datelor de către BNS. Întrucât la momentul elaborării raportului dat, încă nu au fost publicate datele pentru anul 2018, raportul nu se axează exclusiv pe analiza indicatorilor de M&E.

Rezultatul activităților în cadrul acestei măsuri este:

- 1 sistem de M&E elaborat și aprobat;
- 1 bază de date elaborată și actualizată, în dependență de apariția datelor la BNS.